

Педагогическо списание на
Великотърновския университет
„Св. св. Кирил и Методий“

ПЕДАГОГИЧЕСКИ
АЛМАНАХ

Брой 1, 2021

СПОРТНА ПЕДАГОГИКА

SPORT EDUCATION

УСТАНОВЯВАНЕ ВЛИЯНИЕТО НА ИНТЕРАКТИВНИ ПОДВИЖНИ ИГРИ ВЪРХУ НЯКОИ ПСИХИЧЕСКИ КАЧЕСТВА ПРИ 9–10-ГОДИШНИ УЧЕНИЦИ

Мирослава Петкова*

DETERMINING THE INFLUENCE OF INTERACTIVE GAMES ON SOME MENTAL QUALITIES IN 9-10-YEAR-OLD STUDENTS

Miroslava Petkova

Abstract: *The effectiveness of mental training depends largely on the conviction and active participation of both parties – student and educator. Hence the need to form a positive attitude towards mental training in general. For this purpose it is necessary for the pedagogue to have appropriate mental literacy and readiness to apply the various means and methods of mental preparation.*

The aim of the study is to identify and compare the changes that occurred in the mental preparedness of 9-10-year-old students from Gorna Oryahovitsa and Veliko Tarnovo after applying two different game models in physical education and sports.

Keywords: *mental preparedness, students, game models*

ВЪВЕДЕНИЕ

Психическата подготвеност е комплексно качество на личността на спортиста, своеобразен продукт на планомерен, целенасочен процес, осъществяван чрез обучението и социализацията. Съществено условие за ефективност обаче е убедеността и осъзнаването на смисъла от психическата подготовка. Затова е необходимо да се предостави на занимаващите се информация за значението и възможностите на психическата подготовка, да се подпомагат при усвояване на съответните средства и методи за реализирането ѝ. Това налага съгласуване и координация на усилията между различните специалисти и звена, участващи в процеса на спортната подготовка на всички нива (Дашева и др. 2015: 211, 212).

* **Мирослава Петкова** – доцент, доктор, преподавател в катедра “Теория и методика на физическото възпитание” на Педагогически факултет към ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, България, e-mail: m.gardeva78@gmail.com

Ефективността на психическата подготовка зависи до голяма степен от убедеността и активното участие на двете страни – ученик и педагог. Оттук произтича необходимостта за формиране на положително отношение към психическата подготовка въобще. За целта е необходимо педагогът да има съответна психическа грамотност и готовност да прилага различните средства и методи на психическата подготовка (Петкова 2013: 27).

Сложният психомоторен процес на изучаване и усъвършенстване на движенията в повечето случаи изисква многократно повторение и постоянни корекции за постигане на желания резултат. Решаването на двигателната задача обаче става възможно единствено при наличието на осъзнат стремеж всеки път да се изменят и усъвършенстват средствата, с които то се постига. А това се оказва възможно чрез средствата на игровия подход (Алексиева 2012: 50).

Според Ст. Днев играта има централно значение дори след опитването, ученето и упражняването на отделните компоненти на играта, защото неговата основна задача е да предоставя и развива оптимални решения за игровите ситуации. Тези ситуации произтичат само от играта и могат да се вляят само в нея (Днев 2018: 22).

Игровият подход, в контраст с традиционния подход, акцентира върху това, което ще направят обучаваните първо и после върху това, как да го направят. Още повече, че подходът към играта позволява на децата да открият какво да правят в нея, като са подтикнати да преживяват, а не под формата на дидактична лекция или друга форма да им бъде наложено определено решение (Алексиева 2010: 70).

МЕТОДОЛОГИЯ

Целта на изследването е да се установят и сравнят промените, настъпили в някои психически качества на 9–10-годишни ученици от гр. Горна Оряховица и гр. Велико Търново след прилагане на два различни игрови модела в заниманията по физическо възпитание и спорт.

Поставени са следните *задачи на изследването*:

1. Да се установи състоянието на изследваните групи по отношение на някои психически качества.
2. Да се проследят и сравнят настъпилите промени вследствие на експерименталното въздействие.
3. Да се направят изводи и препоръки за практиката.

Обект на изследването са разпределеността на вниманието и възприятието за протичане на време при 9–10-годишни ученици.

Предмет на експеримента е влиянието на игровите модели при 9–10-годишните ученици.

Контингент на изследването са 9–10-годишни ученици от гр. Горна Оряховица и гр. Велико Търново.

Изследваните ученици са от ОУ „Иван Вазов“, гр. Горна Оряховица – 50 на брой, разделени в две групи по 25, като експерименталната група работи по вече апробиран в практиката игрови модел, а контролната група провежда занятия по утвърдената от МОН програма.

Извадката от гр. Велико Търново е от ОУ „Димитър Благоев“, също от 50 ученика, като 25 от тях работят по нов модел от интерактивни подвижни игри, а контролната група (25 ученика), както и тази от гр. Горна Оряховица провежда занятия по утвърдената вече програма.

Изследването в гр. Горна Оряховица е проведено през учебната 2010/2011 г., а това в гр. Велико Търново – през 2018/2019 г.

За решаване на задачите и постигане целта на изследването са използвани следните признаци на психическите качества: „*Разпределение на вниманието*“ (Стоянов 2003: 114) и „*Възприятие за протичане на време*“ (Стоянов 2003: 113) (табл. 1).

Таблица 1. Тестове за изследване на някои психическите качества

№	Показатели	Мерни единици	Точност на измерване	Посока на нарастване
1.	Разпределение на вниманието	бал	1	+
2.	Възприятие за протичане на време	бр./s	1	-

„Разпределение на вниманието“ – предназначението на методиката е да измерва способността на изследваното лице едновременно да изпълнява две интелектуални задачи. На всяко изследвано лице е раздадена бланка с 25 квадрата в които са нанесени числа от 1 до 40, като 15 числа са пропуснати. Изследваното лице за време от 1,5 min трябва да открие подред липсващите числа и да ги запише на бланката. Поправки не се допускат. За успешното откриване на липсващите числа е необходимо добро разпределение на вниманието на числовия ред от 1 до 40. Резултатите се отчитат в балове (Стоянов 2003: 114).

„Възприятие за протичане на време“ – изследваното лице със затворени очи брои на ум числа от едно нагоре в съответствие на протичането на времето в секунди. След като определеното контролно време изтече, експериментаторът подава команда „Стоп“. Изследваните лица записват числото, до което са стигнали при броенето (Стоянов 2003: 113).

Статистическата обработка на данните е осъществена с програмния пакет SPSS 21.0 и Microsoft Excel.

РЕЗУЛТАТИ

В настоящият педагогически експеримент са приложени два признака, осведомяващи за някои психически качества на изследваните групи – „Разпределение на вниманието“ и „Възприятие за протичане на време“.

„Разпределение на вниманието“ е показател, който ни информира за превключването и обема на вниманието. От проявлението им във висока степен зависи бързото протичане на мисълта и вземането на адекватни и своевременни решения по време на игрите (Петкова, Иванова 2019: 339).

С признакът „Възприятие за протичане на време“ се измерва точността на възприемането за време. Колкото по-точно обучаваните възприемат протичането на времето, толкова по-висока и адекватна е тяхната подготовка (Петкова, Иванова 2019: 340).

Таблица 2. Резултати от вариационния анализ на показателите, информиращи за някои психически качества на изследваните – начало (гр. Горна Оряховица)

Показатели		Групи	X	S	V%
№	Наименование				
1.	Разпределение на вниманието (бал)	ЕГ	5,20	1,50	28,85
		КГ	5,72	1,49	26,05
2.	Възприятие за протичане на време (бр./s)	ЕГ	18,05	2,74	15,18
		КГ	18,12	2,2	12,14

Резултатите от изследването, носещи информация за психическата готовност на извадките са поместени в таблици 2–7 и фигура 1.

При показателя „Разпределение на вниманието“ в началото на експеримента, се забелязва незначителна разлика в средните стойности на двете групи от гр. Велико Търново (табл. 3). Двете

изследвани групи от гр. Горна Оряховица отчитат приемлива еднородност по отношение на този признак в – $V_E = 28,85\%$, $V_K = 26,05\%$, докато при извадките от гр. Велико Търново се наблюдава съществена разнородност – $V_E = 40,87\%$ и $V_K = 65,70\%$ (табл. 2 и 3).

Таблица 3. Резултати от вариационния анализ на показателите, информиращи за някои психически качества на изследваните – начало (гр. Велико Търново)

Показатели		групи	X	S	V%
№	Наименование				
1.	Разпределение на вниманието (бал)	ЕГ	4,16	1,70	40,87
		КГ	3,79	2,49	65,70
2.	Възприятие за протичане на време (бр./с)	ЕГ	43,21	15,97	36,96
		КГ	43,68	12,50	28,62

В края на експерименталното въздействие опитните групи демонстрират съществено повишаване на резултатите си по този признак. Това се констатира от увеличената средна стойност – от 5,20 бала на 7,64 бала при ЕГ от гр. Горна Оряховица и от 4,16 бала на 5,95 бала при ЕГ от гр. Велико Търново. Забелязва се, че прирастът при експерименталната група от гр. Горна Оряховица, от 2,44 бала е по-голям, и е подкрепен с необходимата гаранционна вероятност, а прирастът при ЕГ от гр. Велико Търново, от 1,79 бала е сравнително по-малък, но също е подкрепен със статистическа достоверност $P > 99\%$ (табл. 6 и 7 и фиг. 1). Получените резултати, показват също, че контролната група от гр. Горна Оряховица в края на изследването е повишила своите резултати с 0,72 бала, а при контролната група от гр. Велико Търново прирастът е от – 0,63 бала, значително по-ниски в сравнение с тези на опитните групи (табл. 6 и 7). След приключване на педагогическото изследване двете експериментални групи и контролната група от гр. Горна Оряховица, са запазили приемливата си еднородност, докато контролната група от гр. Велико Търново, отново остава разнородна (табл. 4 и 5).

Таблица 4. Резултати от вариационния анализ на показателите, информиращи за някои психически качества на изследваните – край (гр. Горна Оряховица)

Показатели		Групи	X	S	V%
№	Наименование				
1.	Разпределение на вниманието (бал)	ЕГ	7,64	1,08	14,14
		КГ	6,44	1,56	24,22
2.	Възприятие за протичане на време (бр./с)	ЕГ	17,59	1,63	9,27
		КГ	18,41	2,10	11,41

Признакът „Възприятие за протичане на време“, както вече по-горе се отбеляза, е осведомяващ за точността на възприемането за време на обучаваните.

В началото на изследвания период не се наблюдава съществена разлика между средните стойности на експерименталните и контролните групи (табл. 2 и 3). Различие, обаче се забелязва в средните стойности между извадките от гр. Горна Оряховица и тези от гр. Велико Търново. Отбелязва се, еднородност при експерименталната и контролната групи от гр. Горна Оряховица и приемлива еднородност на извадките от гр. Велико Търново по отношение на този показател (табл. 2 и 3).

Таблица 5. Резултати от вариационния анализ на показателите, информиращи за някои психически качества на изследваните – край (гр. Велико Търново)

Показатели		Групи	X	S	V%
№	Наименование				
1.	Разпределение на вниманието (бал)	ЕГ	5,95	1,78	29,92
		КГ	4,42	2,32	52,48
2.	Възприятие за протичане на време (бр./s)	ЕГ	42,32	9,99	23,61
		КГ	44,63	11,95	26,78

След приключване на експерименталното въздействие средната стойност на признака „Възприятие за протичане на време” за ЕГ от гр. Горна Оряховица се подобрява от 18,05 бр./s на 17,59 бр./s, а при ЕГ от гр. Велико Търново, увеличението е от 43,21 бр./s на 42,32 бр./s. Прирастите от -0,46 бр./s за ЕГ от гр. Горна Оряховица и от -0,89 бр./s за ЕГ от гр. Велико Търново, не са подкрепени с висока статистическа достоверност $Pt < 99\%$ (табл. 6 и 7, фиг. 1).

Таблица 6. Достоверност на прираста на средните стойности на показателите, информиращи за някои психически качества – (гр. Горна Оряховица)

Гр.	Показатели наименование	Начало		Край		d	t	Pt
		X ₁	S ₁	X ₂	S ₂			
ЕГ	Разпределение на вниманието (бал)	5,20	1,50	7,64	1,08	2,44	10,54	99%
	Възприятие за протичане на време (бр./s)	18,05	2,74	17,59	1,63	-0,46	1,19	76,6%
КГ	Разпределение на вниманието (бал)	5,72	1,49	6,44	1,56	0,72	4,04	99%
	Възприятие за протичане на време (бр./s)	18,12	2,20	18,41	2,10	0,29	0,67	49,71%

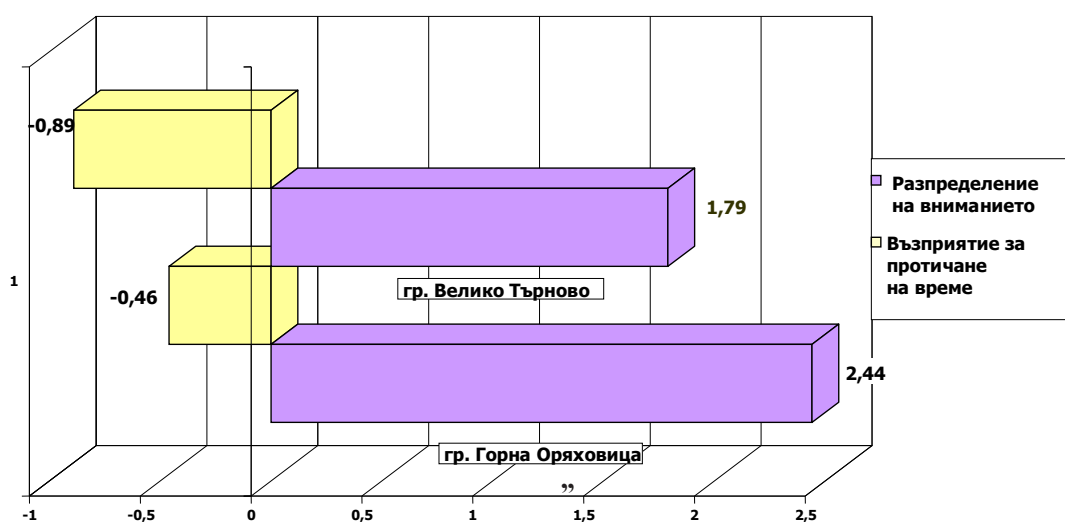
Констатира се, че прирастите на контролните групи от гр. Горна Оряховица и от гр. Велико Търново не са повишени в края на експеримента и не се отбелязва статистическа достоверност – $Pt < 99\%$ (табл. 6 и 7).

В случая получените данни доказват, че по-ефективен е моделът на обучение в интерактивни подвижни игри при експерименталната група от гр. Велико Търново, а не при тази, която се обучава в подвижни игри от гр. Горна Оряховица.

Както в началото, така и в края на педагогическия експеримент се отчита еднородност при двете извадки от гр. Горна Оряховица и се запазва приемливата еднородност при групите от гр. Велико Търново (табл. 4 и 5).

Таблица 7. Достоверност на прираста на средните стойности на показателите, информиращи за някои психически качества (гр. Велико Търново)

Показатели		Начало		Край		d	t	Pt
Гр.	Наименование	X ₁	S ₁	X ₂	S ₂			
ЕГ	Разпределение на вниманието (бал)	4,16	1,70	5,95	1,78	1,79	4,38	99%
	Възприятие за протичане на време (бр./с)	43,21	15,97	42,32	9,99	-0,89	0,37	28,9%
КГ	Разпределение на вниманието (бал)	3,79	2,49	4,42	2,32	0,63	2,88	99%
	Възприятие за протичане на време (бр./с)	43,68	12,50	44,63	11,95	0,95	1,17	75,8%

Фигура 1. Значимост на разликите при експерименталните групи в края на изследването

ДИСКУСИЯ

На базата на направения анализ може да се твърди, че под въздействието на приложените игрови модели на обучение през изследваните периоди (2010/2011 г. и 2018/2019 г.) са настъпили съществени и надеждни промени в изследваните признаци на някои психически качества при 9–10-годишните ученици от експерименталните групи.

В тази възраст децата обогатяват опыта си, придобиват по-точна представа за време, по-точни понятия, мисленето се развива и става по-критично, усъвършенства се и наблюдателността. Според Р. Стаматов разпределението на вниманието при 9–10-годишните ученици е все още недостатъчно устойчиво. Затова той смята, че то трябва да се стимулира, като се дава разнообразна, често сменяща се двигателна дейност, каквито са игрите (Стаматов 2003: 165).

Подобно изследване провежда Г. Иванова, която твърди, че активното участие на възприетията, мисълта, въображението, вниманието, паметта и волята облекчава усвояването и усъвършенстването на разнообразни по характер двигателни действия (Иванова 2019: 43).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

1. Констатираните данни в началото на педагогическото въздействие показват, че психическите качества на изследваните от четирите групи са приблизително сходни, което осигурява коректност при стартирането на експеримента.

2. Резултатите от изследването установяват, че се наблюдава съществена разлика между средните стойности на проучваните признаци, отчетени в края на експерименталната група от гр. Горна Оряховица, се отбелязва разлика, подкрепена с висока гаранционна вероятност $P_t > 95\%$ и за двата показателя, а при експерименталната група от гр. Велико Търново, разликата е подкрепена с необходимата статистическа достоверност $P_t > 99\%$, само при признака „Разпределение на вниманието“.

3. Анализирайки данните в края на изследването се доказва, че при опитната група от гр. Горна Оряховица прирастът е значителен по отношение на показателя „Разпределение на вниманието“, а при експерименталната група от гр. Велико Търново е обратното, прирастът е съществен при признака „Възприетие за протичане на време“.

4. Това ни дава основание да твърдим, че и двата игрови модела на обучение, по които работят експерименталните групи от гр. Горна Оряховица и от гр. Велико Търново, са ефективни.

ЛИТЕРАТУРА

Алексиева, М. (2010). Игровият подход в обучението по минибаскетбол. *Спорт и наука*, 2010, 6, 69–75. // **Aleksieva, M. (2010).** Igroviyat podhod v obuchenieto po minibasketbol. *Sport i nauka*, 2010, 6, 69–75.

Алексиева, М. (2012). Начално обучение по баскетбол – практико-педагогически аспекти. В. Търново: Фабер. // **Aleksieva, M. (2012).** *Nachalno obuchenie po basketbol – praktiko-pedagogicheski aspekti*. V. Tarnovo: Faber.

Дашева, Д. и др. (2015). Ръководство по теория на професиите в спортните училища (IX–XII клас). София: БОЛИД ИНС. // **Dasheva, D. i dr. (2015).** *Rakovodstvo po teoriya na profesiite v sportnite uchilishta (IX–XII klas)*. Sofia: BOLID INS.

Денев, Ст. (2018). Футболът в училище – варианти за обучение. В. Търново: Ай анд Би. // **Denev, St. (2018).** *Futbolat v uchilishte – varianti za obuchenie*. V. Tarnovo: Ay and Bi.

Иванова, Г. (2019). Подвижната игра като интерактивен метод в уроците по физическо възпитание и спорт. Дипломна работа, ръкопис, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, 70 с. // **Ivanova, G. (2019).** *Podvizhnata igra kato interaktiven metod v urotsite po fizicheskoto vazpitanie i sport*. Diplomna rabota, rakis, VTU “Sv. sv. Kiril i Metodiy”, 70 s.

Петкова, М. (2013). Оптимизиране на физическото развитие, физическата дееспособност и психическите качества при ученици от начален етап на основна образователна степен. Дисертационен труд, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, 179 с., COBISS.BG-ID – 1279088356. // **Petkova, M. (2013).** *Optimizirane na fizicheskoto razvitie, fizicheskata deesposobnost i psihicheskite kachestva pri uchenitsi ot nachalen etap na osnovna obrazovatelna stepen*. Disertatsionen trud, VTU “Sv. sv. Kiril i Metodiy”, 179 s.

Петкова, М., Г. Иванова. (2019). Ролята на интерактивни подвижни игри в развитието на някои психически качества при ученици. *Годишник на НСА, Том 1, НК „Оптимизиране на педагогическия процес по баскетбол, волейбол, хандбал“*, 335 – 341. // **Petkova, M., G. Ivanova. (2019).** Rolyata na interaktivni podvizhni igri v razvitiето na nyakoi psihicheski kachestva pri uchenitsi. *Godishnik na NSA, Tom 1, NK „Optimizirane na pedagogicheskiya protses po basketbol, voleybol, handbal“*, 335–341.

Стаматов, Р. (2000). Детска психология. Пловдив: Хермес. // **Stamatov, R. (2000).** *Detska psihologiya*. Plovdiv: Hermes.

Стоянов, В. (2003). Експериментална психология. Варна: Университетско издателство ВСУ “Черноризец Храбър”. // **Stoyanov, V. (2003).** *Eksperimentalna psihologiya*. Varna: Universitetsko izdatelstvo VSU “Chernorizets Hrabar”.